

Antydninger til en eventuel Alderdomsforsørgelse.

Af
Th. Sørensen.

I sin Bog om »Englands og Tysklands Arbejderlovgivning i Industri og Haandværk« viste Direktør Bramsen sig umiskendelig som en Beundrer af engelske Arbejders Selvhjælp, medens han ved Siden deraf fandt Lejlighed til at rette Angreb paa den saakaldte Stats-socialisme. Man fik af Bogen nærmest det Indtryk, at Forf. anbefalede at tage til Exempel Englands Arbejderlovgivning, som i Hovedsagen overlader Forsikringen af Arbejdskraften til Selvhjælpen alene. Saa meget glædeligere er det at se, at Bramsen nu slutter sig til Tanken om en Medhjælp fra det Offenlige. Dette fremgaar af hans Forslag til »Forsørgelse af ubemidlede Gamle og Arbejdsudygtige«, hvis Hovedtræk skitseredes i et Foredrag, holdt i Februar og senere udkommet i Trykken. Men hermed er ikke afgjort, at samtidig den Virkning udslettes, som den tidligere nævnte Bog fik Lejlighed til at udøve paa en Del af vort Publikum gennem Bladenes Referater. Berettigede Lovprisninger af den engelske Arbejdertype i Forbindelse med uberettigede

Analogislutninger kunne muligvis vedvarende florere. Det vil derfor næppe være overflødigt, inden vi komme ind paa selve Spørgsmaalet om Alderdomsforsørgelse, at paapege i størst mulig Korthed de væsenligste Grunde, som gør det misligt at drage nogen Slutning fra engelske til danske Forhold i Henseende til Arbejderforsikringen.

Først maa da med et Par Ord gengives, hvorledes Forsikringen af Arbejdskraften — hvis man ellers her tør benytte Udtrykket »Forsikring« — søges realiseret af engelske industrielle Arbejdere, under Tilknytning til Fagforenings-Institutionen.

Den faglige Organisation tilsigter jo at tilvejebringe saadanne Arbejdsbetingelser, som kunne forhindre Lønnen fra at blive trykket ned mod Existensminimum. Som bekendt, tjener hertil dels Bestræbelsen for, at Tilbudet om Arbejde paa et givet Sted afpasses efter den forhaanden værende Efterspørgsel; dels Indsæmlingen af Fond, der skulle gøre det muligt at standse Arbejdet, dersom fredelig Overenskomst med Arbejdsgiverne ikke kan opnaas; dels endelig Reguleringen af Fremtidens Arbejderforhold ved Indskrænkning af Lærlingenes Antal. Ved nu at modvirke, at Lønnen trykkes ned mod Existensminimum, blive Arbejderne i den engelske Industri istand til at afse Bidrag til de med Fagforeningerne forbundne forskellige Understøttelsesformer. Med andre Ord, Medlemmerne hjælpe hverandre ud over trange Tider, hvad enten saadanne skyldes Arbejdsløshed eller svigtende Arbejdsevne (Sygdomme, Ulykkestilfælde, Alderdomssvaghed). Det maa dog bemærkes, at de engelske Fagforeninger ikke have særskilte Kasser til at løse deres forskellige Opgaver — udadtil overfor

Arbejdsgiverne, indadtil overfor Medlemmerne — men kun én samlet Kassebeholdning.

Uden at vente nogen Medhjælp fra det Offenlige eller fra Arbejdsgiverne, søge hine industrielle Arbejdere altsaa at opretholde deres økonomiske Selvstændighed*).

Ved dette — ganske vist meget tiltalende — Billede af energiske Mænd, hvis Selvfølelse bringer dem til at sætte alt ind paa at kunne staa paa egne Ben, er dog følgende at erindre. For det første maa vel fastholdes, at her, som anført, kun var Tale om Arbejdere i Haandværk og Industri. Udenfor disses Kreds har det, som det synes, endog i England hidtil ikke været muligt at tilvejebringe Fagforeninger i noget synderligt Omfang, eller i alt Fald ikke Fagforeninger af en saadan Styrke, at de paa nogenlunde lige Fod evnede at tage Kampen op med Arbejdsgiverne om Betingelserne for Arbejdet**). Derved skrider formentlig Grunden bort under Fødderne paa de fleste af de øvrige Arbejdere og specielt da paa Markarbejderne. Dersom disse sidste staa udenfor Organisationen, kan det vel paa Forhaand betragtes som givet, at de heller ikke udrette noget væsenligt for Forsikringen af deres Arbejdskraft — Sygeforsikring maaske undtaget. Denne Omstændighed er allerede skikket til at gøre et betydeligt Skaar i Glæden over

*) Bramsen l. c.

***) For at møde med et frisk Citat, skal jeg i saa Henseende henholde mig til Axel Raphael: Förlikningsmetoder vid Interessesvister emellan Arbetsgifvare och Arbetare. Stockholm 1889. »De frugtesløse og sjeldne Forsøg paa at tilvejebringe Voldgift, der anstilledes for Daglejeres og Markarbejders Vedkommende, strandede paa Savnet af Fagforeninger eller paa manglende Styrke hos dem, som fandtes« (Pag. 77).

de engelske Arbejderforhold. Men hertil kommer det bekendte Faktum, at Fagforeningerne i den engelske Industri kun optage de dygtigere blandt de udlærte Arbejdere. Paa denne Maade bliver Kredsen af dem, som kunne ventes mulig at staa paa egne Ben, yderligere indskrænket. Den reduceres nu til at omfatte Blomsten i de respektive, under Industrien hørende, Fag.

Man burde som Supplement helst faa lidt at vide om, hvorledes det gaar Resten, og navnlig om der af Markarbejderne stilles mindre Krav til Fattigvæsenet i England end f. Ex. i Danmark.

Uanset imidlertid, om det er et større eller mindre Antal af engelske Arbejdere, der formaa at gøre den Nationen iboende Trang til Selvstændighed gældende, behøver dette Forhold ikke at have nogen praktisk Interesse for os herhjemme. Det er ganske vist ønskeligt at kende andre Landes Arbejderforhold og Arbejderlovgivning, naar man selv staar i Begreb med at ville lovgive paa dette Omraade. Men det er mindst ligesaa ønskeligt at kende den Bund, hvorpaa et fremmed Lands Lovgivning eventuelt tænkes overført. Dersom den danske Arbejdertype er forskellig fra den engelske, maa Lovgivningens Stilling til Arbejderforsikringen ogsaa blive forskellig i de to Lande. I Vurderingen af Nationalkarakteren ligger selvfølgelig Knudepunktet.

Drives da de danske Arbejdere i noget betydeligt Omfang frem af den Følelse, at enhver bør gøre de størst mulige Ofre for at opretholde sin økonomiske Selvstændighed? For at svare herpaa, kan man gaa to Veje. Enten tilvejebringe Oplysninger om de gensidige Hjælpeforeninger (med og uden Tilknytning til Fagforeninger), som ere skabte af vore Arbejdere hele

Landet over, og dømme paa Grundlag deraf. Eller gøre deres Livsførelse til Genstand for et omhyggeligt Studium paa den Egn, hvor man har Lejlighed til at anstille et saadant Studium. Det er navnlig ad den sidste Vej, at jeg mener at have opnaaet noget Kendskab til Arbejdernes Karakter i mindre Provinsbyer og paa Landet. Og om disse drister jeg mig da til at udtale, at de som Regel ikke ere i Besiddelse af den ovenfor nævnte Følelse i nogen fremtrædende Grad — deres gode Egenskaber ufortalt. Som Støtte for dette Indtryk kunde jeg anføre betegnende Træk, dels hentede fra det private Liv, dels fra Foreningslivet. Men jeg foretrækker at henvise til den Række af større og mindre Afhandlinger om vore Arbejderforhold, som jeg gennem en Aarrække har offentliggjort paa forskellige Steder. I disse Afhandlinger turde der findes ikke faa Oplysninger, som tale for den fremsatte Paastand, ligesom det af dem ogsaa vil fremgaa, at jeg langtfra har været blind for de talrige Tilfælde, hvor det skorter paa Evnen til at opretholde den økonomiske Selvstændighed ved Selvhjælp alene, selv om Viljen til at gøre de størst mulige Ofre havde været tilstede.

Man vil maaske indvende, at Spørgsmaalet er for omfattende til at kunne besvares af en enkelt, naar Svaret ikke baseres paa Tal (Statistik over Arbejdernes Associationer). Det foregaaende refererer sig jo saaledes ikke til København eller de større Provinsbyer. Meget rigtigt, men lidt er dog bedre end intet! Og saavidt mig bekendt, foreligger der ikke fra den modsatte Side det svageste Forsøg paa at godtgøre, at vore Arbejdere skulde ligne de engelske i Selvstændighedsfølelse. Hertil vilde blandt andet udkræves Paavisningen af, at de

danske Fagforeninger lægge, i et tilsvarende Omfang som de engelske, Vægt paa at hjælpe Medlemmerne ud over de trange Tider ogsaa udenfor Strikeperioderne. Et er nemlig at tilkæmpe sig bedre Lønningsvilkaar, et andet er at benytte de forbedrede Vilkaar paa en forsynlig Maade.

Fremdeles maa tages i Betragtning, hvad tidligere er berørt, at endog i England reduceres Kredsen af dem, som ved Hjælp af Fagforenings-Organisationen stræbe henimod at staa paa egne Ben, nærmest til at omfatte Blomsten i de industrielle Fag, saaledes at særlig Markarbejderne hidtil synes at staa udenfor. Men i Danmark udgør jo netop Markarbejderne den talrigste Del af Arbejderklassen; det er paa dem, at man hos os først og fremmest maa have Opmærksomheden henvendt. Selv om derfor Arbejdertypen var den samme begge Steder, vilde det for den danske Lovgivningsmagt være mere betænkeligt end for den engelske at overlade Gennemførelsen af Arbejderforsikringen i Hovedsagen til Selvhjælpen alene.

Der er endnu en Omstændighed, som i denne Sammenhæng faar Betydning, nemlig at Ideen om den socialistiske Stat tilsyneladende har fundet en bedre Jordbund hos vore industrielle Arbejdere end hos de engelske. Det er næppe til Gavn for Fagforeninger, naar deres Formaal blandes sammen med Socialismens. Rosenfarvede Drømmerier ere just ikke nogen sund Kost for den, som har Udholdenhed behov for møjsomlig og langsomt at kæmpe sig ud over en vanskelig Situation. Ikke at tale om, at ved hin Sammenblanden forskertses let den moralske Støtte, som Sympathien hos det udenfor staaende Publikum mangan Gang har ydet Fag-

foreningerne under deres Bestræbelser for at paavirke Arbejdsbetingelserne.

Det anførte turde være tilstrækkeligt til at vise Mislighederne ved at drage en Analogi mellem engelske og danske Forhold. Selv om England i Længden skulde kunne overlade Forsikringen af Arbejdskraften til Selvhjælpen alene, er hermed langt fra givet, at den samme Fremgangsmaade vilde være rationel i Danmark.

Naar jeg nu gaar over til at omtale specielt Alderdomsforsørgelsen, agter jeg dog ikke derved at komme ind paa Direktør Bramsens tidligere nævnte Forslag, saa meget mindre, som Forslagsstilleren selv synes at indrømme, at det mere er beregnet paa den daarligst stillede Del af Middelklassen end paa Arbejderklassen. Jeg skal kun i Forbigaaende gøre opmærksom paa en lille Unøjagtighed, som findes i de indledende Bemærkninger. Efterat have berørt det af Regeringen for 6 Aar siden forelagte Forslag til Alderdomsforsørgelse, siger Bramsen: »saavidt mig bekendt, er der kun fremsat Forslag eller Antydninger til en Ordning fra to Sider herhjemme, nemlig fra Kontorchef Rubin og mig selv«. Dette forholder sig ikke saa. Der er fremsat Antydninger til en Ordning fra mange andre. f. Ex. Fysikus Fr. Krebs, Jernstøber Lunde, Pastor Kühnel, Direktør Ph. Schou (Fællesrepræsentationen for Haandværk og Industri), Godsejer Rønnenkamp, nærv. Forf. — for ikke at tale om Arbejderkommissionen i Halvfjerdserne. Naar jeg blandt Exemplerne ikke har undladt at nævne mig selv, maa dette søge sin Und-

skyldning i, at jeg her agter at fremdrage — om end i en noget modificeret Skikkelse — de Hovedtræk til en Ordning af Alderdomsforsørgelsen, som jeg tidligere har fremsat i »Tilskueren«*).

Hvad angaar Motiveringen af de til Grund liggende Principer, maa jeg imidlertid nøjes med at henvise til den citerede Afhandling. Redaktionen af national-økonomisk Tidsskrift vilde vistnok finde, at det førte for vidt, om jeg her paany kom ind derpaa.

Ogsaa med Hensyn til Ordningen selv skal jeg fatte mig i Korthed. Dels fordi der er fremkommen saa mange Antydninger til en Alderdomsforsørgelseslov, at de, der ikke særlig beskæftige sig med Sagen, nok kunne have Anledning til at være lidt trætte, og dels fordi Spørgsmaalet endnu ikke har Aktualitetens Interesse. Hovedtrækkene ere altsaa følgende:

Der oprettes en af Staten administreret Forsørgelsesanstalt, i hvilken enhver kan gøre Indskud; dog maa de i Løbet af et Aar indskudte Beløb ikke overskride en vis Størrelse, som nærmere bliver at fastsætte ved Loven. Indskudene have den Bestemmelse at tjene til Indkøb af en Livrente normalt ved det 60de Aar. Dødelighedsforholdene, som i Forbindelse med Rente-foden (den til enhver Tid faktiske) lægges til Grund ved Beregningen af Livrentens Størrelse, skulle referere sig til Arbejderklassen**).

Naar en Mand eller Kvinde har indskudt et vist Minimumsbeløb fra det 20de til det 29de Aar inclus.

*) Aargangen 1888. Hefterne for Oktober, November og December, særlig Pag. 941—949.

***) Under den Forudsætning, at Anstalten nærmest faar sine Interessenter herfra.

(f. Ex. 120 Kr. i hele Tiaaret), forhøjer det Offenlige — hvad enten Vedkommende i de følgende Leveaar har gjort yderligere Indskud eller ikke — med 50 Kr. aarlig den normalt ved det 60de Aar tiltraadte Livrente, forsaavidt Vedkommende ved Livrentens Tiltrædelse befindes at være ubemidlet, og forsaavidt den købte Livrentes Størrelse ikke overstiger et vist Beløb (f. Ex. 100 Kr.). Til Ubemidlede skal uden nærmere Prøve henregnes enhver gift Mand (Enkemand eller Fraskilt), som henhører til følgende Kategorier af Samfundsmedlemmer: Haandværksvende, Fabrikarbejdere, Købstaddaglejere, jordløse Markarbejdere, Fiskere, Søfolk og Tjenestetyende; endvidere enhver gift Kvinde (Enke eller Fraskilt), hvis Mand hører (hørte) til de nylig anførte Kategorier af Samfundsmedlemmer; endelig enhver ugift Kvinde, der har sit Erhverv som Arbejderske. Hvilke andre Mænd og Kvinder, der iøvrig blive at henregne til Ubemidlede, afgøres i hvert enkelt Tilfælde af Opholdskommunens Styrelse, idet de ovenfor nævnte Samfundsmedlemmers økonomiske Stilling lægges til Grund ved Bedømmelsen — o: hine skulle være lige stillede med disse i økonomisk Henseende. Udelukkede fra Adgang til det Offenliges Medhjælp ere alle ugifte Mænd; endvidere Individier, som i Statens eller Kommunens Tjeneste allerede ere sikrede en Alderdomsforsørgelse (Pension); endelig alle, som faa Understøttelse i Henhold til en eventuel Forsikringslov mod Følgerne af Ulykkestilfælde. Medhjælpen fra det Offenlige fordeles paa Stat og Kommune (Opholdskommune), saaledes at der tilfalder den først nævnte $\frac{3}{4}$ og den sidst nævnte $\frac{1}{4}$ af Beløbet. For at udjævne den herfra stammende kommunale

Byrde, kunde Kommunerne mulig samles i større Kredse.

Som Agenturer, hvor Indskud modtages, benytter Anstalten Postkontorerne. Det enkelte Indskud maa ikke underskride et vist Beløb (f. Ex. 2 Kr.); til Opsamling af de Beløb, som indskydes, benyttes Mærkesystemet.

Dersom en Interessent (mandlig eller kvindelig) præsterer Lægeattest for at have mistet sin Arbejdsevne eller faaet denne i høj Grad formindsket, og dernæst Anstaltens Bestyrelse godkender Lægens Motivering af tilstede værende Arbejdsinvaliditet, kan Vedkommende tiltræde sin Livrente tidligere end ved det 60de Aar. Ogsaa i dette Tilfælde forhøjer det Offenlige Livrenten med det nævnte aarlige Beløb, under de ovenfor anførte Betingelser, og med de ovenfor anførte Undtagelser*).

I Tilfælde af, at en Interessent dør inden Tiltrædelsen af Livrenten, erholder hans Bo udbetalt de indskudte Beløb med Renter. Enhver Interessent, der er fyldt 35 Aar, kan med en vis Opsigelsesfrist hæve sine Indskud med Renter, og saaledes udtræde af Anstalten.

*) Mod denne Indrømmelse af, at Arbejdsinvaliditet berettiger til inden det 60de Aar at tiltræde Livrenten samt eventuelt Tilskudet fra det Offenlige, kunde ganske vist indvendes, at hermed er forbunden betydelige Vanskeligheder. Disse skyldes dels, at vi her hjemme ikke have nogen Statistik over Hyppigheden af Arbejdsinvaliditet, hvorfor man bliver ude af Stand til at udfinde endog blot Maximum af det Offenliges Tilskud, dels at der savnes udførlige og paalidelige Oplysninger om Dødelighedsforholdene blandt Arbejdsinvalidider, hvilke Oplysninger jo faa Betydning ved Beregning af Livrentens Størrelse. Men man kunde vel nok foreløbig hjælpe sig med de tyske Erfaringer.

Overgangsbestemmelse, gældende for de Mænd og Kvinder, som ved Lovens Udstedelse have fyldt det 60de Aar. Enhver saadan yder det Offenlige (Stat og Kommune) 50 Kr. aarlig for Resten af Levetiden, forsaavidt Vedkommende har været Medlem af en Sygekasse mindst i 10 Aar, og dernæst hører til de tidligere nævnte Kategorier af Samfundsmedlemmer eller (af den paagældende Kommunalbestyrelse) findes lige stillet med disse i økonomisk Henseende.

Overgangsbestemmelse, gældende for de Mænd og Kvinder, som i de første 40 Aar efter Lovens Udstedelse fylde det 60de Aar. Enhver saadan yder det Offenlige en lignende Understøttelse paa de ovenfor beskrevne Betingelser, dog at Vedkommende desuden maa have indskudt i Anstalten et vist Minimumsbeløb aarlig (f. Ex. 4 Kr.) i hvert af de siden Lovens Udstedelse forløbne Aar. Dersom Indskudene ikke ere tilstrækkelige til ved det 60de Aar at købe en Livrente paa 10 Kr. eller derover, udbetaler Anstalten de samlede Indskud med Renter ved det paagældende Leveaar. De af de her omhandlede Individier, som ved at indskyde et vist Minimumsbeløb (120 Kr.) inden det 30te Aar allerede have sikret sig Adgang til Medhjælp fra det Offenlige, falde selvfølgelig ikke ind under denne Overgangsbestemmelse.

Udelukkede fra det Offenliges Understøttelse ere under Overgangsperioden de samme, som den definitive Bestemmelse om Medhjælpen udelukker.

De definitive Bestemmelser: »om Muligheden for at tiltræde Livrenten tidligere end ved det 60de Aar, om Adgangen til at hæve de indskudte Beløb, samt om Tilbagebetaling af Indskudene ved Døds-

fald«, have ogsaa Gyldighed under Overgangsperioden.

Til Slutning skal gentagende erindres om, at der her kun har været paatænkt at give Hovedtrækkene af Ordningen.

Af Hensyn til Pladsen maa jeg renoncere paa at begrunde hver enkelt af de Bestemmelser, som i det foregaaende ere skitserede; kun forbeholder jeg mig saadant, dersom der senere skulde frembyde sig en Anledning dertil. Derimod tør jeg maaske tilføje nogle almindelige Bemærkninger.

Bekendt er den Indvending, at en Alderdomsforsørgelse, som ikke hviler paa Tvang, sandsynligvis heller ikke vil finde nogen stor Tilslutning hos de brede Lag af Befolkningen, selv om der ydes Medhjælp fra det Offenlige. Uagtet saaledes her Medhjælpen tænkes tilbudt blandt andet alle gifte mandlige og kvindelige — samt ugifte kvindelige — Medlemmer af de Samfundskategorier, som i Almindelighed henføres til Arbejderklassen, under Betingelse af, at Vedkommende inden en vis Alder har indskudt et vist Beløb, vil dog Betingelsen maaske kun blive opfyldt af de i fremtrædende Grad flittige og forsynlige Arbejdere. Men netop blandt disse er det jo, at man allerede nu finder det Mindretal, som ikke i Alderdommen helt og holdent kommer til at ligge Familien (eller Fattigræsenet) til Byrde. Dette kan f. Ex. bero paa, at den paagældende gennem Arv eller Erhverv er

bleven Husejer, og saaledes kan give fri Bolig som delvis Vederlag for sit Underhold*).

Indvendingen formenes nu jevnlige at føre til den Slutning, at det vilde være hensigtsmæssigt, om Lovgivningsmagten resolut bestemte sig for tvungen Alderdomsforsørgelse. Man kan imidlertid i større eller mindre Grad indrømme Præmissernes Sandsynlighed, uden derfor strax at ville gaa med til Konklusionen.

Dette mit Standpunkt kunde maaske forekomme saa meget mærkeligere, som jeg i det foregaaende har vedkendt mig den Overbevisning, at der af vore Arbejdere — i Sammenligning med de engelske — langt fra tør ventes betydelige Selvhjælpsbestræbelser. Men selv med en saadan Overbevisning, var det dog vel altid Forsøget værd først at se, hvor langt der kunde naas ad Frivillighedens Vej, naar Selvhjælpen, ved at knyttes til Medhjælp fra det Offenlige, kun bliver delvis. Et er nu rigtignok sikkert, nemlig at der i saa Tilfælde maa hengaa en længere Tid, inden der tør dømmes om Resultatet. Eftersom en Alderdomsforsørgelse gennem Livrente hidtil har været vore Arbejdere ukendt, er det næsten utænkeligt, at Foranstaltningen strax skulde

*) Hermed skal dog ikke være sagt, at selv for dette Mindretal vilde et Tilskud fra det Offenlige paa 50 Kr. aarlig — foruden den købte Livrente — være at betegne som overflødig. Saadant turde i alt Fald indtræffe saa overordenlig sjældent, at der ikke heri kan søges noget væsentligt Argument imod, at det Offenliges Medhjælp betingelsesvis ydes Medlemmer af Arbejderklassen uden nærmere Prøve af de økonomiske Vilkaar. Særlig ikke, naar hertil kommer, at Medhjælpen, som man vil erindre, kun skulde ydes, forsaavidt Størrelsen af den købte Livrente var under et vist Beløb.

kunne vinde Terræn. Det ligger for den danske Almue at betænke sig længe, inden det ny prøves. Enhver vil nødigt være den første til at begynde. Og alligevel maa Isen være godt brudt, inden der kan blive Tale om i Flok at gaa med til at gøre Indskud i den unge Alder. Derimod turde snarere det under Overgangsperioden eventuelt gjorde Tilbud om betingelsesvis Understøttelse blive modtaget i ikke ringe Udstrækning strax fra Begyndelsen af.

Mislykkes nu imidlertid Forsøget, hvad saa! Nu vel, da staar det jo i Lovgivningsmagts Haand om nogle Aartier at paalægge Enhver uden Hensyn til Samfundsstilling at gøre aarlige Indskud af en vis Størrelse, hvis Bestemmelse skulde være Indkøb af en Livrente, og hvormed selvfølgelig godt kunde være forenet, at det Offentlige forhøjede Livrenten for Arbejdere og andre Ubemidlede. Navnlig i Alderen 20—29 Aar vilde Indskudstvang være forsvarlig. Paa dette Tidspunkt af Livet er nemlig Haandens Arbejder — hvad der næppe kan gentages for ofte — som Regel stillet saaledes i økonomisk Henseende, at manglende Evne sjældent kan lægge Sten i Vejen for Tvangen, navnlig dersom Vedkommende ikke har giftet sig meningsløst tidlig. En anden Sag er det, naar Børnene voxe op, i alt Fald dersom der er flere end et Par Børn.

Men ere Samfundsforholdene af den Art, at man kan lade hengaa nogle Aartier med et Forsøg paa, hvor langt der kan naas ad Frivillighedens Vej? Til Grund for Indvendingen tænkes liggende den næppe ganske sjældne Forventning, at en fremtvungen Forsikring af Arbejdskraften (mod Sygdom, Ulykkestilfælde og Alderdomssvaghed), naar den er forbunden med Bistand

udenfra, mulig kunde bryde Braaden af Socialismen. En saadan Forventning turde imidlertid hvile paa et saare svagt Grundlag. Det er forstaaeligt, om Samfundsreformer af denne og lignende Art kun faa forsvindende Betydning for den, hvis Tanke stadig sysler med en helt ny Samfundsordning. Til at vække en Drømmer skal der andre Midler.

Nej, lad os se ganske nøgternt paa Sagen, og ikke vente for meget af den sociale Lovgivning. Lad os ydermere være paa det rene med, at Hensigten specielt med en Alderdomsforsørgelseslov for endel reducerer sig til, at man vil skabe en værdigere Afløser af det nuværende Fattigvæsen. En saadan Opgave er — hvor ønskelig dens Løsning end kan være — ikke af den Natur, at der skulde savnes Tid til at prøve sig frem.

Endnu staar et tilsyneladende vægtigt Spørgsmaal tilbage at besvare. Dersom Forholdene engang i Fremtiden udvikle sig saaledes, at den Kombination af manglende økonomisk Evne og manglende Forsynlighed (Selvstændighedsfølelse), som nu for Tiden gør det fornødent eller ønskeligt at lade det Offentlige yde Medhjælp ved Forsikringen af Arbejdskraften, skulde opføre at existere, vil saa Lovgivningsmagten være istand til at lade Medhjælpen bortfalde? Saadant blev unægtelig vanskeligere ved Alderdomsforsørgelsen end ved Sygeforsikringen, idet det ved denne sidste maatte kunne ske med langt kortere Varsel, om der overhovedet behøvedes noget synderligt Varsel. Men alligevel turde der næppe være Anledning til at skabe sig stor Bekymring deraf. Blandt andet af den Grund, at idetmindste for Statsbidragets Vedkommende var det endog under den anførte Forudsætning ikke nødvendigvis givet, at

dets fortsatte Bestaaen maatte blive meningsløs. For at forklare mig nærmere, tvinges jeg til at berøre et nationaløkonomisk Thema, som jeg oftere har tilladt mig at komme ind paa baade her og andetsteds.

Den indirekte Beskatningsform er, som bekendt, ikke særlig skikket til at læmpes efter Skatteevnen, hvilke andre gode Sider den end har. En Stat, som tager sin Hovedindtægt gennem Tolden, maa nødvendigvis søge at ramme nogle af de almindelige Forbrugsartikler, eftersom Luxusartiklerne alene vanskelig ville gøre Fyldest. Deraf kan Følgen blive, at Individier, der saa godt som ingen Skatteevne have, fordi deres Indtægt er tæt nede ved Existensminimum, dog komme til at bidrage et for dem ikke ubetydeligt Beløb til Statskassen. Og under alle Omstændigheder vil paa denne Maade de Ubemidlede Bidrag til Statskassen næsten uundgaaelig blive større i Forhold til Skatteevnen end de Bemidlede. Herpaa kan der bødes, ved at lade Statskassen yde Hjælp til Ubemidlede Forsikring af deres Arbejdskraft. Men idet Statsbidraget — eller vel rettere en Del af det — altsaa kun bliver en Art Ækvivalent for, at den indirekte Beskatningsform vanskelig lader sig læmpe efter Skatteevnen, vil Spørgsmaalet, om det skal bortfalde eller bestaa, for endel være knyttet til, om der rokkes ved Beskatningssystemet eller ikke. Det sidste raader jo imidlertid Lovgivningsmagten selv for.

Inden jeg slutter, var det maaske ikke af Vejen at tilføje et Par Ord for at forebygge en Overdrivelse, som den nylig antydede Tankegang kunde føre til.

Dersom Statskassen — som sin Part af det Offentliges Medhjælp ved Alderdomsforsørgelsen — ydede $37\frac{1}{2}$

Kr. aarlig ($\frac{3}{4}$ af 50 Kr.) baade til Mand og Kone i en Arbejderfamilie fra det 60de Aar, vilde denne Præstation sandsynligvis være mere end Ækvivalent for Beløbene, som en Arbejderfamilie af de daarligst stillede, hvis Flertal utvivlsomt vil være at søge paa Landet, kan antages for Tiden at bidrage »for meget i Forhold til Skatteevnen«. Det er ganske vist særdeles vanskeligt at opstille et nogenlunde paalideligt Regnestykke i saa Henseende, men følgende Tal vil dog kunne give lidt Begreb om Forholdet. Medens den gifte jordløse Markarbejder som Regel betaler i Jylland 1 à 2 Kr. om Aaret i Kommuneskat, betaler en saadan gennem Tolden paa nogle af de almindeligste Forbrugsartikler (Sukker, Kaffe, Cikorie, Petroleum og Salt) noget lignende som 6 à 8 Kr. om Aaret til Statskassen*). Dertil kommer Tolden paa Tobak, Brændevinsafgiften, samt Tolden paa Beklædningsgenstande, hvilken sidste dog næppe her faar synderlig Betydning af forskellige Grunde. De øvrige beskattede Artikler turde for de paagældende være uvæsenlige. Man kan nu forsøge tilnærmelsesvis at beregne, om der, naar Forskellen mellem Kommuneskatten og Statsskatten opsummeres f. Ex. fra det 30te Aar (Markarbejdernes gennemsnitlige Vielsesalder) til det 60de Aar (den forudsatte Tiltrædelsesalder for Alderdomsforsørgelsen), kan udkomme et Beløb, for hvilket der lod sig købe en Livrente paa $37\frac{1}{2}$ Kr. saavel til Manden som til Konen. Efter mit Overslag skulde dette, som ovenfor berørt, ikke være Tilfælde; jeg faar nemlig en samlet Statsskat af 10 à 12 Kr. om Aaret. Resultatet

*) Th. Sørensen: »Arbejderne og Tolden«. Nationaløkonomisk Tidsskrift for 1886 1ste Hefte.

kommer imidlertid for en stor Del til at afhænge af, om man holder sig til et Brændevinsforbrug, der tør anses som uskadeligt for Helbredet. Selvfølgelig bør der nemlig i denne Sammenhæng ses bort fra dem, som misbruge den nævnte Luxusartikel.*)

Jo bedre stillet en Arbejderfamilie er, desto mindre vil jo den Del af Statsbidraget blive, der kunde betegnes som Ækvivalent i den anførte Forstand. Alt i alt turde det derfor være en Overdrivelse, om man vilde fastslaa, at det her foreslaaede Statsbidrag i sin Helhed intet havde at gøre med en Medhjælp, idet Pengene paa Forhaand skulde være tagne ud af Modtagerens egen Lomme.

*) Ved denne Beregning vilde det næppe have været korrekt at medtage Ungdomsaarene før Vielsesalderen. I hine Aar stod Vedkommende nemlig enten i Tyendeforhold, under hvilken Omstændighed Husbonden formentlig bærer Toldafgiften (Falbe-Hansen), eller var i alt Fald som ugift stillet saaledes i økonomisk Henseende. at et Misforhold mellem Skatteevne og Skattebyrde bliver langt mindre sandsynligt. Derimod burde maaske snarere Tiden efter det 60de Aar være taget i Betragtning, men selv med Tillæg af Middellevetiden for 60-aarige vilde mit Resultat endnu være blevet det samme.
